

DE RUSSISCHE BEER HEEFT GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Door: Victor A.C. Remouchamps, Luitenant-kolonel der Artillerie (b.d.)

Politiek en militair analist

INLEIDING

Wanneer westerse analisten de expanderende daden van Putin tegen het licht houden, wordt al snel het vermeende “*Einkreisungsparanoia*” naar voren geschoven. Het heeft er alle schijn van dat die analisten zich hoofdzakelijk concentreren op ontwikkelingen binnen het Europese continent en relevante ontwikkelingen in het Europese en het Centrale deel van het Aziatische continent buiten beschouwing laten. Tegelijkertijd onderstrepen zij dat inspanningen van NAVO en EU om hun invloedssferen op het Europese continent naar “het oosten” uit te breiden, gebeuren “in onderling overleg resp. op verzoek van een potentiële lidstaat”. Het kan verkeren.

Hoe onterecht is dat “Einkreisungs”gevoel eigenlijk? Heeft Putin niet het gelijk aan zijn kant als hij beweert dat langzaam maar zeker de wurggreep om de Russische keel wordt versterkt? Hoe zouden Amerikaanse en Europese politici reageren wanneer ze met gelijksoortige ontwikkelingen in hun periferie worden geconfronteerd? Het Cuba-scenario van 1961 is hier op zijn plaats.

De inhoud van dit artikel zal zich toespitsen op de buik van de Russische Beer om op die vragen een antwoord te kunnen geven.

Eigen daden leiden tot een hongerende samenleving

In 2015 is in een aantal artikelen voor Carré en Armex uitbundig gewezen op de problemen waarmee het Kremlin de Russische samenleving heeft opgescheept. Door Putin’ s avonturen in de Krim, Donbass en het Midden Oosten kunnen de “man en vrouw in de straat” amper het hoofd boven water houden. En hun ellende zal door Westerse economische sancties en eroderende werking van dalende olieprijsen voorlopig niet verdwijnen. Als daarbij de merkwaardige escapades op het gebied van industriële bedrijfsvoering gevoegd worden, is het niet verrassend dat slecht functionerende interne processen hebben geleid tot fysieke ongemakken van de Russische Beer. Verrassend, althans uit Westers oogpunt, is dat die groeiende ellende niet tot rellen en demonstraties door “die man en vrouw in de straat” heeft geleid en dit onderstreept de kracht van de door de staat gecontroleerde media nog maar eens.

HOOFDPIJN DOSSIERS

Kleine en Grote pijntjes

Aan de vooravond van de aanslagen in Parijs heeft Putin tijdens een bijeenkomst met GIS-staten benadrukt dat Rusland niet alleen vanuit het Westen, maar ook uit andere windrichtingen in zijn bestaan wordt bedreigd. Hij greep het neerschieten van de SU-24

door Turkije aan om GIS-lidstaten te wijzen op de terroristische dreiging¹ die bezig was om zich in het fundament van het GIS in te vreten en wees vervolgens op het belang van een *Anti Terrorism Task Force* ter bestrijding van het terrorisme op het GIS-territoire en diens periferie. De draagkracht van die toespraak bleef niet beperkt tot een waarschuwing aan ambitieuze potentiële terroristen, maar was ook gericht tegen GIS-lidstaten die bezig zijn een eigen route uit te stippelen, zoals Belarus en Kazachstan.

Afghanistan

THE CAUCASUS AND CENTRAL ASIA

Onlangs heeft generaal **Shogui**, de Russische minister van Defensie, bevestigd dat Rusland problemen heeft in de zuidelijke periferie van het GIS-territoire. Uit zijn woorden bleek duidelijk dat het islamitische extremisme in Afghanistan aan de winnende hand is en signalen erop wijzen dat zij hun tentakels gaan uitstrekken naar het grensgebied met GIS-lidstaten. Hij kondigde tevens aan dat het Kremlin besloten heeft om militaire hulp aan de betreffende landen op te voeren en maatregelen zal treffen om die dreiging te neutraliseren en op te ruimen. Een doorstoot van bewapende islamitisch extremistische krachten over het grondgebied van zuidelijke GIS-lidstaten is onder de huidige omstandigheden wel het laatste waar Putin c.s. op zitten te wachten.

¹ Videobeelden zouden bevestigen dat de twee piloten aan hun parachute hangend in de lucht door Turkmeense “gematigde” islamitische extremisten onder het roepen van “*Allah Akbar*” zijn doodgeschoten.

Shogui blijkt ook niet zo'n hoge pet op te hebben van Westerse inspanningen (waaronder de Nederlandse bijdrage) om het Afghaanse veiligheidsapparaat te moderniseren en professionaliseren. Hij wees op de aanval van de Taliban op het Amerikaanse steunpunt in Kandahar, waarbij 37 militairen en Afghaanse burgers het leven lieten en op de \$ 43 miljard die de USA in de periode 2002-2015 heeft gespendeerd aan het optimaliseren van de slagkracht van de Afghaanse strijdmacht. Kandahar is volgens hem een van de vele voorbeelden waaruit blijkt dat die dollars gebruikt zijn om de om zich heen grijpende corruptie in het land te financieren.

Turkmenistan, Oezbekistan, Tadzjikistan en Kirgizië

Van een Afghaanse strijdmacht hoeft Rusland dus niets te verwachten. Dat geldt overigens ook voor de strijdmachten van voormalige Sovjet Republieken in het zuiden. Opgebouwd rond de skeletten van voormalige Sovjet eenheden² is de slagkracht van die strijdmachten te verwaarlozen en een eventuele inval van fanatieke, geharde en goed bewapende islamitische extremisten kan alleen met steun van Rusland³ en/of met Kazakstan⁴ worden afgeslagen.

Maar... voor het handhaven van de regionale stabiliteit spelen in die hoek van het GIS territorium, behalve het gebrek aan militaire slagkracht, ook andere factoren een belangrijke rol. Sinds de implosie van de Sovjet Unie is van de beloofde Westerse democratie niets terechtgekomen. Rusland is hoofdzakelijk geïnteresseerd in economische stabiliteit en zeker niet in politieke hervormingen, heeft de marges vergroot voor onderdrukking van mening en godsdienstvrijheid (m.n. in Oezbekistan) en voor corruptie in politiek en administratie. Het resultaat is een grabbeleconomie, afbraak van sociale voorzieningen,⁵ gemanipuleerde verkiezingen en NGO's die aan de leiband van zittende regimes hun activiteiten doorvoeren. Alle winstgevende industrieën zijn in handen van presidentiële families en de hen omringende elites, waardoor opbrengsten nauwelijks naar de bevolking stromen. Grote delen van de betreffende samenlevingen blijken zich alleen in leven te kunnen houden door een informele bazaarhandel met China, Turkije en Dubai; voorts overlevingslandbouw en geld dat arbeidsmigranten en huurlingen (bijvoorbeeld in IS rijken en Donbass) naar huis sturen.

Door de slechte economische situatie in Rusland zijn echter veel arbeidsmigranten ontslagen en teruggekeerd naar hun thuisland. Om negatieve effecten van deze groeiende groep kansarmen voor de met het Kremlin sympathiserende regeringen in te dammen of ten minste te kanaliseren, heeft de FSB getracht vrijwilligers te werven voor de strijd in de Donbass en de "vrijheidsstrijd" van hun islamitische broeders in Afghanistan. Dat leek een geslaagde greep te zijn geweest. Door de opmars van IS in

² In Kirgizstan rond de structuur van de voormalige 8ste Garde Infanterie Divisie waarvan alleen de naam indrukwekkend lijkt.

³ In Tadzjikistan is een flinke strijdmacht gestationeerd, bestaande uit Russische en Tadzjiekse militairen, de versterkte 201ste Infanteriedivisie ter grootte van 7000 man. Bovendien heeft Rusland in Kirgizstan een luchtmachtbasis waar een aantal SU-25 en een eenheid MI-8 MTV zijn gestationeerd.

⁴ Het enige land in Centraal Azië dat een substantiële strijdmacht met slagkracht bezit.

⁵ Door wanbeheer, mis-investeringen en vooral corruptie zijn de instituties uit de Sovjet Unie ingestort.

Centraal Aziatische "vrijwilligers" in de bezette bufferzone in Oekraïne

het Midden Oosten hebben veel vrijwilligers de rijen van de Taliban verlaten en hebben zich aangesloten bij IS. De hoofdreden is de betaling: IS betaalt zeven keer zo veel als de Taliban. Een tweede reden is de mondiale visie van IS: het realiseren van een Kalifaat dat zich uitstrekt over Midden Oosten, Centraal Azië en Noord Afrika. Op dit moment telt IS ruim 9000 vrijwilligers uit Rusland (o.a. Tsjetsjenië en Dagestan) en de armere Centraal Aziatische landen (m.n. Turkmenistan). Het is onduidelijk of en hoeveel van de voormalige kansarme mannen nog steeds de Taliban trouw zijn.

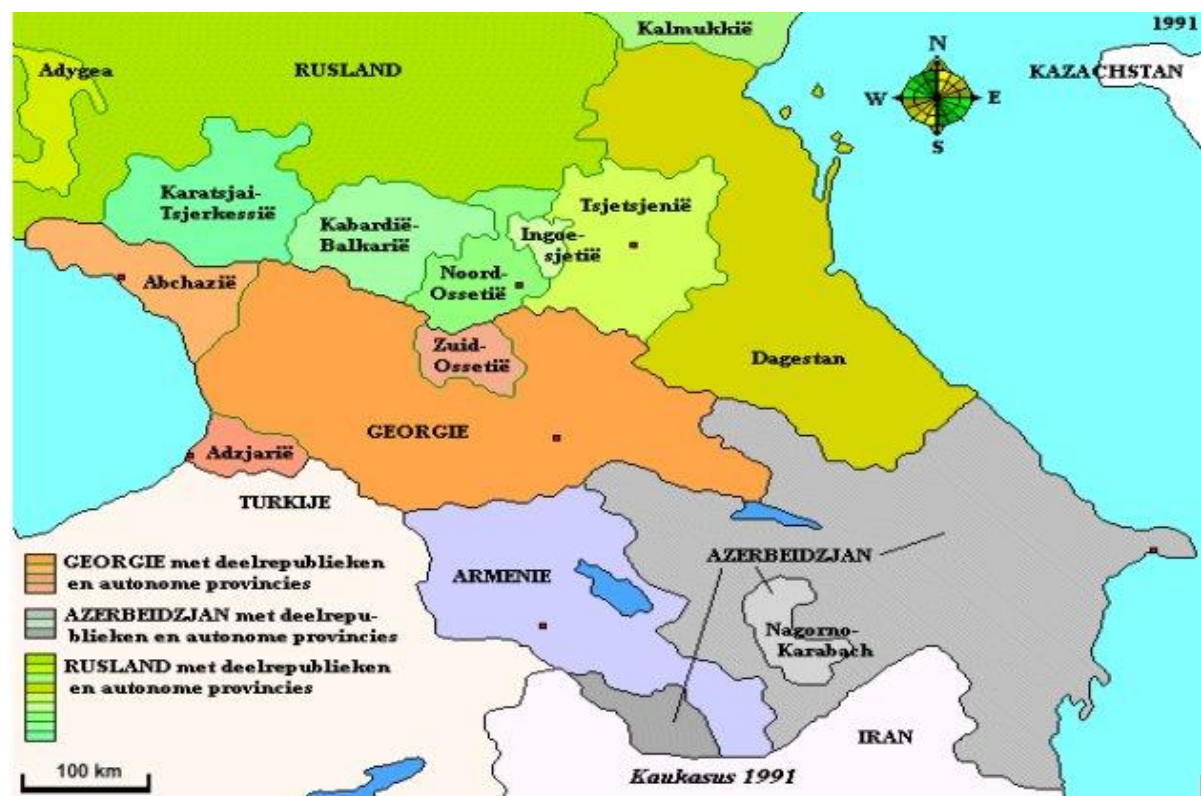
Het economische malheur van Rusland heeft de werkloosheid in de zuidelijke lidstaten vergroot, waardoor het gat tussen rijk en arm groter en dieper is geworden en 40 % onder de armoedegrens leeft. Door de façadeverkiezingen heeft de bevolking geen geloofwaardige kanalen om zijn grieven kenbaar te maken. Bovendien hanteren regeringen een zeer effectief ontmoedigingsbeleid door demonstraties tegen het beleid met harde hand de kop in te drukken. Door de problemen die direct ingrijpen op een menswaardig bestaan en de onmacht om zelf de zaken op te kunnen lossen, groeit de frustratie bij de bevolking met de dag en wordt naar een uitlaatklep gezocht om die frustratie kwijt te raken. De vraag is of die woede zich vertaalt in brede steun voor het islamitisch extremisme én of het islamitische extremisme de gevaarlijke cocktail van repressie, armoede, corruptie en wanbeleid kan doen ontploffen.

In hun strijd voor een beter bestaan kunnen die samenlevingen van het Westen weinig verwachten. Door het gebrek aan interesse in de ontwikkelingen in dit deel van Centraal Azië, wordt de dreiging in het Westen sterk onderschat. Gevangen in het harnas van hun eigen problemen, begrijpen ze blijkbaar niet dat onderdrukte bevolkingen, op zoek naar een eigen identiteit en een ander sociaal kader, ontvankelijk kunnen zijn voor krachten die hen een beter bestaan beloven. Wanneer het Islamitisch extremisme⁶ onder de vlag van sociale rechtvaardigheid er in slaagt om moslim samenlevingen aan zich te binden en zittende oligarchische regimes ten val brengt, zal niet alleen het Kremlin op zijn aangevreten fundament staan trillen.

Koorts in de Kaukasus

In de Kaukasus baart de toestand in Georgië en Tsjetsjenië de kleine Tsaar grote zorgen. In haar artikel "*Dit land bewijst: wie terrorisme zaait, zal terrorisme oogsten*" beschrijft de *freelance* journaliste **Hanne Couderé** hoe zij met eigen ogen heeft kunnen constateren dat Tsjetsjenië strijders levert aan IS en de strijd in het oosten van de Oekraïne. In de Donbas vecht een bataljon van 300 Tsjetsjenen en in het Midden Oosten vormen geradicaliseerde Tsjetsjenen een van de grootste groepen buitenlandse strijders van de Islamitische Staat. Op dit moment heerst in Tsjetsjenië een gevaarlijke rust. De huidige president Kadyrov is er in geslaagd een op angst gebaseerde nationale eenheid te creëren, die voorlopig garant staat voor een wankele stabiliteit. Niemand weet echter wanneer de bom opnieuw barst!

⁶ In Tadzjikistan is zelfs een opstandelingenleger geformeerd, dat zich geschaard heeft rond een politieke partij - de "*Islamic Revival Party*" (IRP) - van de vorige plaatsvervangend minister van Defensie; Muhaddin Kabiri.

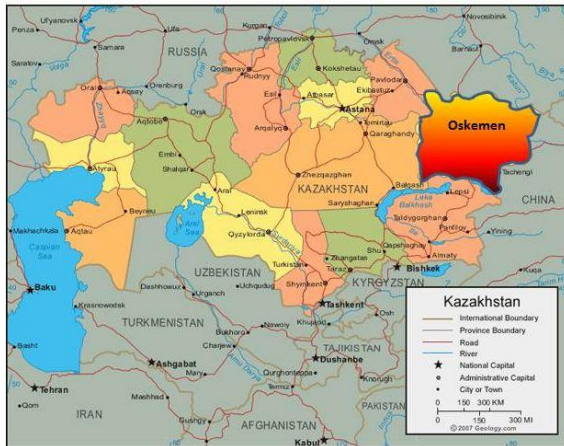
Binnen het raamwerk van zijn hybride oorlogvoering laat Putin de FSB-acties uitvoeren om de stabiliteit in landen die volgens Putin op historische gronden behoren tot de Russische wereld, te ondergraven. Ook in Georgië. Nu hij *de facto* de Georgische provincies Abchazië en Zuid Ossetië in de Russische Federatie heeft ingelijfd, en de grens tussen Georgië en de Russische Federatie tot de toegangspoort van de Georgische hoofdstad Tbilisi heeft opgeschoven, wil hij de politieke druk op Georgië zodanig opvoeren dat zij zullen afzien van een lidmaatschap van NAVO en EU. “Onderdrukking van de Russische minderheid in Georgië” of “eliminatie van een terroristische dreiging vanuit de autonome republiek Adzjaria, die de soevereiniteit van Abchazië in gevaar brengt”, kunnen redenen zijn om Russische troepen Georgië binnen te laten marcheren onder de titel “vredesmissie”. Maar zo ver is het nog niet. Het land staat tegen de zin van Putin nog steeds buiten de Russische invloedssfeer en hij moet met lede ogen aanzien dat de drang naar het Westen nog onverminderd groot is.

Tegenstribbelende potentaten

Kazakhstan telt een grote Russische minderheid in Oskemen,⁷ die de Russische bemoeienissen in Europa op de voet volgt. Sinds de ineenstorting van de Sovjet Unie heeft de regering van president Nursultan Nazarbajev het belang van tolerantie en inter-etnische harmonie herhaaldelijk benadrukt. Hij is in de achterliggende jaren erin geslaagd de rust in het land te bewaren, waardoor de economie van het Centraal Aziatische land een ongekende groei doormaakt.

⁷ In het noordoosten van Kazakhstan

De Oekraïense crisis dreigt echter de loyaliteit van de etnisch diverse bevolking van Kazachstan op de proef te stellen. In het bijzonder bij de Russische minderheid in het noord-oosten van het land.

Nazarbajev die niet opnieuw met separatistische sentimenten in het industriële noord-oosten geconfronteerd wil worden, heeft zijn maatregelen al genomen. In april 2014 heeft hij de wet zodanig aangepast, dat hoge straffen staan op openbare oproepen tot separatisme.⁸

De Russische interventie in de Oekraïne heeft de vraag in Astana opgeworpen, wat er gaat gebeuren als het Kremlin besluit een verzoek om bescherming van de Russische minderheid

in te willigen. Vladimir Putin heeft de afgelopen jaren geen geheim gemaakt van zijn nostalgische gevoelens voor de voormalige Sovjet Unie of zijn visie op een Unie als politieke aanjager voor een door Rusland gedomineerde post-Sovjet integratie. Volgens de woordvoerder van de etnisch Russische minderheid in Kazachstan symboliseert “de Unie een terugkeer – hoewel misschien niet volledig – naar de situatie ten tijde van de Sovjet Unie” en sommige inwoners van Oskemen lijken die droom te delen. Die woorden mogen Putin misschien als muziek in de oren klinken, dat doen ze niet bij Nazarbajev. Hij wil niets weten van een integratie en heeft beloofd “geen meter” toe te geven als het gaat om de soevereiniteit van Kazachstan. Wordt vervolgd.

De toestand in Belarus ziet er wat een mogelijke integratie betreft, rooskleuriger uit. Dat is in het artikel “*Belarus springplank voor een volgende fase?*”⁹ uitbundig belicht. Het artikel wordt afgesloten met de observatie dat Belarus het volgende slachtoffer van Russische hybride instrumenten kan worden om het aloude Baltisch-Slavische taalcontinuüm in ere te herstellen en daarmee de door het Kremlin gewenste beveiligingsparaplu te creëren. De aarzeling van Lukashenko en de weerstand van het Belarus parlement om Putin zijn gewenste luchtmachtbasis op Belarus territorium te geven, zijn signalen dat het verzoek niet met een simpele penningstreek kan worden afgedaan. Tot ergernis van Putin.

Amerikaanse inspanningen in de achtertuin van Putin

In het kader van de Strijd tegen het Terrorisme heeft de USA met instemming van Rusland in Oezbekistan en Kirgizstan bases gevestigd. Ondanks de herhaalde bewering van Turkmenistan, dat het land onafhankelijk wil zijn, verkeren op dit moment onderhandelingen over een Amerikaanse basis in Turkmenistan in een vergevorderd stadium. Die bases dienen om de Amerikaanse aanwezigheid in die regio te versterken en als tegenwicht tegen Iran. Vermoedelijk hebben de Russen allang spijt van hun instemming met Amerikaanse bases in het zuiden van het GIS territorium. De Russen zijn niet ten onrechte bang dat het Westen, gelet op een USA die zich in de zuidelijke periferie van Rusland gaat

⁸ Zie artikel op <http://www.mo.be>

⁹ Zie *Carré* #7 2015.

nestelen, via een door het Kremlin veronderstelde Amerikaanse dreiging in Georgië¹⁰ en Europese inmenging in de Oekraïne, een krachtige nekklem aanbrengt om de hals van Putin.

Uitputting Russische strijdmacht

Analisten binnen en buiten Rusland willen nog wel eens de kracht van de Russische strijdmacht overschatten. Herhaaldelijk wordt een volume van meer dan één miljoen man uit de bovenla getrokken, maar als de militaire inspanningen in de Donbass en Midden Oosten in een analyse van de beschikbare Russische slagkracht worden meegenomen, blijft een fractie van dat miljoen over voor een eventuele ontplooiing in het zuiden van het GIS-territoire. Hoewel Rusland in razende vaart de slagkracht in het zuiden probeert op te waarderen, zal het door een gebrek aan training en laag moreel onmogelijk zijn om die in de beschikbare tijd op het gewenste niveau te brengen. Rusland zal dus moeten vertrouwen op eigen middelen en heeft al versterkingen gepland. Russische analisten hebben echter gewaarschuwd dat de geplande gevechtskracht – drie divisies – onvoldoende is om een serieuze Taliban-aanval af te kunnen slaan. Zij hebben berekend dat daarvoor tenminste zeven pantserinfanteriedivisies¹¹ nodig zijn en Rusland is, gelet op de andere inspanningen, niet in staat om dat voor elkaar te boksen.

Effect van machtswisselingen

Wat zal er gebeuren wanneer er een gedwongen machtswisseling komt in autoritair geregeerde landen van Centraal Azië? In Moskou verwacht men dat islamitische veteranen uit het Midden Oosten, ondersteund door het mondiale islamitisch extremistische netwerk, een greep naar de macht zullen doen. Kremlin's spookbeeld dat ongewenste sujetten de macht dan gaan overnemen, en chaos en langdurige destabilisatie het gevolg zullen zijn, is gelet op de toestand van de bevolking van de betrokken landen en de staat waarin de Russische strijdmacht verkeert, verre van denkbeeldig. Zo'n machtswisseling is in het voordeel van het islamitisch extremisme en kan de volgende stap naar de verwerkelijking van het Kalifaat betekenen. Diens invloedssfeer verschuift geleidelijk dichterbij de drempel van het verblijf van Putin in het Kremlin. De Man met de baard kan de Russische Beer bij de hand nemen en het bos in leiden.

De vragen

Hoe onterecht is dat "Einkreisungs"-gevoel eigenlijk? Heeft Putin niet het gelijk aan zijn kant als hij beweert dat langzaam maar zeker de wurggreep om de Russische hals wordt versterkt? Hoe zouden Amerikaanse en Europese politici reageren, wanneer ze met gelijksoortige ontwikkelingen in hun periferie worden geconfronteerd?

Wie de tekst van het bescheiden rondje langs de stallen tot zich laat doordringen, kan zelf vaststellen dat de paarden in een te nauw hok zijn opgeborgen. De Russen zien terecht in

¹⁰ Rusland beschuldigde Amerika dat die plannen zou hebben om vanuit de Kaukasus de zuidelijke grens van Rusland te bedreigen. Met een soortgelijke beschuldiging willen de Russen de Maidan-revolutie bestempelen als een door de Amerikanen georganiseerd scenario.

¹¹ Ter vergelijking: Nederland had op het hoogtepunt van de Koude Oorlog, drie pantserinfanteriedivisies in één legerkorps. Een Russische strijdmacht van zeven pantserinfanteriedivisies zou dus meer dan twee keer de sterkte moeten hebben van de Nederlandse NAVO-bijdrage tijdens de Koude Oorlog.

dat de situatie aan hun zuidelijke grens explosief is. Het wachten is op een moment waarop de situatie in één van de Centraal Aziatische republieken uit de hand loopt en onbeheersbaar zal blijken te zijn. Zo'n destabilisatie heeft een grensoverschrijdend effect en kan vooral twee kwetsbare zuidelijke republieken van de Russische Federatie - Tsjetsjenië en Dagestan - besmetten. Twee zelfstandige republieken waar Rusland na tientallen jaren strijd met opstandige elementen eindelijk een broze stabiliteit heeft bereikt. Broos, omdat die is gerealiseerd door de inzet van militaire middelen en de toepassing van politieke en financiële chantage. Het is bovendien niet ondenkbaar dat een langer durende destabilisatie van het zuiden van het GIS en diens periferie overslaat naar andere delen van de Russische Federatie en zelfs op de deur van het Kremlin kan kloppen.

Putin's problemen in het zuiden worden aangevuld met de onbevredigende toestand in het oostelijke deel van het Europese continent, de ontwikkelingen in het Midden Oosten, de gespannen verhoudingen met Turkije en China, de effecten van de opheffen sancties voor Iran, het mislukte BRICS initiatief¹² en de instortende Russische economie.¹³ Vanuit die optiek kan Putin terecht zeggen dat hij zich ingesloten en opgesloten voelt. Voor het grootste deel is hij door zijn mondiale avonturen daar zelf schuldig aan. Hoe dan ook, het is duidelijk dat de Russische beer kampt met een opspelende buikloop, een pijnlijke nek en ademhalingsproblemen.

Hoe het Westen op een dergelijke dreiging zou reageren? Zijn we de Westerse reacties al vergeten op Sovjet en Russische pogingen om hun invloedssfeer tot "in de achtertuin"¹⁴ van de USA uit te breiden? Of de reacties op de onverwachte verandering van de Arabische Lente in een Arabische versie van de orkaan Katrina, waardoor de zuidelijke periferie van het NAVO en EU territorium bedreigd werd? Daartegenover staat de onbegrijpelijke reactie van Europa op de onbeheersbare migratiestromen uit het oosten. In de politieke hoofdsteden en vooral in Brussel werd het gevaar van binnensluipende Jihadisten genegeerd ten faveure van een verbreding van het maatschappelijke draagvlak voor de opvang van migranten. Uit die reacties blijkt in ieder geval dat de huidige generatie niet zo krachtig en consistent is, niet gezegend is met een even helder inzicht in politiek complexe problemen als vorige generaties. Om het maar mild uit te drukken.

Hoe het Westen op een dergelijke dreiging zou reageren? Vermoedelijk op basis van emotie en niet op basis van de ratio en in de meeste gevallen ten koste van de Westerse "man en vrouw in de straat". Politieke correctheid is in het Westen tot een religie verheven, waarbij vooral politici - maar tegenwoordig ook veiligheidsfunctionarissen - voorbijgaan aan het gegeven dat "politieke correctheid leidt tot domheid in de wetenschap, slecht beleid in de politiek en sabotage van het zelfcorrigerend vermogen van een democratie".¹⁵

¹² In 2009 besloot Putin dat het tijd werd om de hegemonie van de door het Westen gedomineerde Wereldbank (WB) en Internationale Monetaire Fonds (IMF) te doorbreken en startte in 2013 samen met Brazilië, China, India en in later stadium Zuid Afrika, het BRICS initiatief.

¹³ Niet alleen door de dalende energieprijzen, maar ook doordat voormalige winstgevende organisaties als GAZPROM en ROSNEFT gedwongen werden financieel onaantrekkelijke ondernemingen aan te gaan en geleid moesten worden door incapabele personen uit Putin's "inner circle", die daarvoor de kwalificaties missen en talenten ontberen.

¹⁴ Cuba en Venezuela.

¹⁵ Uitspraak van Afshin Elian in zijn 22 januari 2016 Elsevier column "Gij Zult het Gelijk van Geert Wilders niet erkennen".